

ศึกษาความเชื่อทางด้านศาสนาที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย
The Study of Religious Beliefs
in the Contemporary Northeastern Thai Folk Songs

ครรชิต มีซอง

Kanchit Meesong

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

Srinakharinwirot University Prasarnmit Demonstration School

ชุตติกาญจน์ ถวิลคำ

Chutikarn Thawinkham

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Faculty of Education Mahamakut Buddhsit University

Email: kanchitmee@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 5 กรกฎาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 กรกฎาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 กรกฎาคม 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาศาสนาที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะหาประเภทและลักษณะของความเชื่อทางศาสนาของชาวอีสาน ที่สะท้อนผ่านออกมาจากการประพันธ์บทเพลงของครูเพลง ซึ่งเพลงที่ได้นำมาศึกษาและวิเคราะห์ในครั้งนี้ ล้วนแต่เป็นเพลงที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยผลการศึกษาพบว่าความเชื่อทางศาสนาที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย ประกอบด้วยความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เรื่องบาปบุญ-คุณโทษ เรื่องโชคชะตาฟ้าลิขิต เรื่องเวรกรรม นอกจากนี้ยังพบว่าความเชื่อทางศาสนานั้นยังได้ส่งอิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องข้อห้ามทางด้านจารีตประเพณี ซึ่งเปรียบเสมือนแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตของชาวอีสานนั่นเอง

คำสำคัญ: ความเชื่อทางศาสนา, เพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย, เวรกรรม

ABSTRACT

The study of religious beliefs appears in the contemporary northeastern Thai folk songs. The study emphasized on types and unique religious beliefs of northeastern Thai people that occurred in the popular songs which widely known by Thai people. The study showed that the types of religious beliefs those were found in the contemporary folk songs include the beliefs of supernatural power, sin and merit and the karma (result of bad actions). Furthermore, the concepts of religious beliefs had directly influenced to the local customary taboos which are the ways of life of northeastern people in Thailand.

Keywords: Religious beliefs, Contemporary Northeastern Thai Folk Songs, karma

1. บทนำ

เพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยเป็นแนวเพลงลูกทุ่งแนวใหม่ ที่พัฒนาขึ้นมาและได้รับความนิยมจากผู้ฟังอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะคนอีสานที่กระจายตัวทำงานตามเมืองใหญ่ๆ ทั่วประเทศโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยนั้นได้ดัดแปลงทำนองและดนตรีให้เข้ากับยุคสมัยและมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำเพลง แต่ที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์และดั้งเดิมก็คือ การประพันธ์เพลงที่ยังคงมีกลิ่นอายของความเป็นอีสาน มีท่วงทำนอง คำประพันธ์ที่แสดงออกถึงภูมิปัญญาของปราชญ์อีสาน ที่นำเสนอออกมาในรูปของงานวรรณศิลป์ กวีนิพนธ์ ส่งต่อให้กับศิลปินนักร้อง ผู้ทำการถ่ายทอดชีวิตและจิตวิญญาณของชาวอีสานผ่านการขับร้อง ใส่ทำนองลูกเอื้อนลูกค้อ ซึ่งดัดแปลงประยุกต์มาจาก การขับร้องหมอลำ ดั้งเดิมที่เป็นต้นกำเนิดของเพลงลูกทุ่งอีสาน เพลงลูกทุ่งอีสานจึงมีลักษณะของการแต่งเนื้อร้องที่สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา มุ่งเน้นให้เข้าใจง่าย มีการผสมคำภาษาไทยกลางเข้าไป เพื่อเข้าถึงคนในวงกว้างมากขึ้น ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยก็คือในส่วนของเนื้อหาที่มักจะกล่าวถึงวิถีชีวิตของคนชนบทและวิถีของคนชนบทที่เข้ามาอยู่ในเมือง แต่อย่างไรก็ตามเนื้อหาเพลงส่วนใหญ่ก็ยังไม่ได้ทิ้งความเป็นลูกทุ่งดั้งเดิมหรือหมอลำที่มักจะสะท้อน สภาพวิถีชีวิต สภาพสังคม อุดมคติ วัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม ของชาวบ้านต่างจังหวัด แต่ที่สำคัญที่สุดเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยนั้นจะสื่อถึงภาพสะท้อนสภาพสังคมวัฒนธรรม ทั้งภาพชีวิตของคนท้องถิ่น ที่จะมีเนื้อหาที่สื่อถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่ยังคง ยึดมั่นอยู่ในจารีตประเพณี วัฒนธรรม ที่มีรากเหง้ามาจากความเชื่อทางด้านศาสนา (หทัยวรรณ มณีวงศ์. อุปลักษณะที่เกี่ยวกับผู้ชายและผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งอีสาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555) หน้า 11) และความเชื่อของท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนอย่างเหนียวแน่น ถือได้ว่าเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยมีความหลากหลายในด้านของเนื้อหาและท่วงทำนองในการประพันธ์ และการสร้างสรรค์ผลงานของเหล่าผู้ประพันธ์เพลงและตัวของศิลปินเอง แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยก็ยังได้สะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ไม่เคยหยุดนิ่งทั้งทางด้านวิถีชีวิตของผู้คนและเทคโนโลยีสมัยใหม่ (ภาสพงศ์ ผิวพอใช้. เพลงลูกทุ่งอีสานกับลักษณะการใช้ภาษาและการสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น: ศึกษาในผลงานเพลงของศิริพร อำไพพงษ์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ. 2547) จึงเป็นที่น่าสนใจว่าในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยยังคงมีเนื้อหาที่ยังสะท้อนถึงความเชื่อทางด้านศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีมากนักน้อยเพียงใด

โดยในบทความนี้ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาความเชื่อทางด้านศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ที่สะท้อนออกมาในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย ซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาในวิถีชีวิตของผู้คนที่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และเทคโนโลยี จึงเป็นที่น่าสนใจว่า บทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยซึ่งถือเป็นศิลปะแห่งความบันเทิงอย่างหนึ่งของคนในสังคม ผู้เขียนจึงอยากที่จะศึกษาและนำเสนอความเชื่อทางด้านศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยนั้น มีลักษณะเป็นอย่างไร ในรายละเอียดของความเชื่อนั้นๆ ในแต่ละบทเพลงที่หยิบยกขึ้นมาศึกษานั้น ผู้เขียนได้เลือกเอาเพลงที่ได้รับความนิยมของผู้คน โดยยึดเอาที่เพลงที่ได้รับการเข้าชมมากในเว็บไซต์ยูทูบตอทคอม ซึ่งเป็นเว็บฟังเพลงที่ได้รับความนิยมสูงสุด พร้อมกันนั้นเพลงที่เลือกมาทำการศึกษาก็ต้องมียอดการเข้าชมเกินหนึ่งล้านครั้งตั้งแต่วันที่ทำการเผยแพร่เพื่อยืนยันถึงความนิยมของผู้คนต่อเพลงนั้นและทำการศึกษาลงในเนื้อหาของบทเพลงแต่ละเพลงว่ามีเนื้อหาที่สะท้อนถึงความเชื่อทางด้านต่างๆ มากน้อยขนาดไหนและอย่างไร

2. ประวัติและความเป็นมาของเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย

เพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยนั้นได้รับพัฒนาการมาจากวรรณกรรมพื้นบ้าน เพลงหมอลำ และเพลงลูกทุ่งอีสานในยุคบุกเบิก จนพัฒนามาเป็นเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยในยุคปัจจุบัน วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานส่วนใหญ่กล่าวถึงความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมา เช่น คำสอนที่เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คำสอนทางศาสนา คำสอนเรื่องบาป-บุญ คุณโทษ โดยวรรณกรรมและวรรณคดี ที่โดดเด่นเช่น กาพย์ปู่สอนหลาน กาพย์วิฑูรย์บัณฑิต กาพย์พระ牟尼 ซึ่งได้รับการแต่งเป็น โคลง ฉันท์ กาพย์ ร่าย โดยลักษณะของการประพันธ์นั้นมักจะเป็นการแต่งให้มีการสัมผัส หรือการแต่งให้กลอนนั่นเอง โดยวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมมักจะเกี่ยวเนื่องกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผู้แต่งมักหยิบยกเรื่องราวในชาดกมาเล่าให้เป็นสำนวนของตนเองและมีบริบทของเรื่องราวให้ใกล้เคียงกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เพื่อเป็นคติเตือนใจ สอนใจ มีการเปรียบเทียบความดีความชั่ว สิ่งที่ไม่ควรทำไม่ควรทำ ซึ่งอิทธิพลของวรรณกรรมพื้นบ้านเหล่านี้ได้ส่งอิทธิพลต่อการประพันธ์กลอนเพลงของหมอลำในยุคต่อมาที่ยังกล่าวถึง ความเชื่อทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมตลอดถึงวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นอยู่เสมอ

เพลงหมอลำ คือการแสดงพื้นบ้านอีสาน ที่เป็นต้นกำเนิดของการละเล่นพื้นบ้านอีสาน และเป็นที่มาของเพลงลูกทุ่งหมอลำ และพัฒนามาเป็นแนวเพลงลูกทุ่งอีสานในปัจจุบัน ซึ่งเพลงหมอลำนั้นสามารถแยกออกเป็นหลายประเภทโดยแบ่งตาม แนวการขับร้องและวิธีการขับร้อง ที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่น โดยสมชัย ศรีนอก (สมชัย ศรีนอก.ความเชื่อและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องบุญและบาปในเพลงลูกทุ่งอีสานของครูเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย. (วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552) หน้า 25 – 58) ได้กล่าวถึงที่มาของเพลงลูกทุ่งอีสานไว้ว่ามีต้นกำเนิดมาจาก การลำกลอน พื้นบ้านซึ่งอาจจะสรุปได้พอสังเขปได้ดังนี้ คือ 1.) เล่นสาว คือ การลำ เพื่อเกี่ยวพาราสีกันของหนุ่มสาว 2.) การลำพื้น หรือ “การลำอ่านหนังสือ” คือ การเล่าเรื่องราวต่างๆ เช่น พุทธประวัติ ชาดก 3.) การลำพื้นโดยการพูด โดยการพูด ฃญาภาชิต (ปัญญาภาชิต) สั่งสอน เล่านิทานปรัมปรา เรื่องราวในประวัติศาสตร์ รวมไปถึงเรื่องตลกขบขัน 4.) ลำพื้นจากการอ่านหนังสือผูกเรื่อง หรือการอ่านหนังสือใบลาน มักทำกันในงานศพและงานแม่ลูกอ่อนอยู่ไฟ โดยการเอาใบลานมาอ่านให้ฟัง โดยใส่ทำนองเข้าไปในการอ่านเลียนแบบการอ่านธรรมของพระ ซึ่งมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “หมอลำนั่งนอน” 5) ลำกลอน เป็นการลำที่ใช้ทำนองลำ ที่คล่องจอง เป็นทำนองเคล้าคลอไปกับเสียงแคน ซึ่งการลำแบบนี้นี้เรียกว่า “วาด” 6) ลำคู่ คือการลำคู่กันระหว่างชายกับหญิง เป็นการปะทะคารมกันไปมา ต่อมาได้พัฒนาจำนวนของคนลำมากขึ้น ก็กลายเป็นหมอลำหมู่ที่มักจะมีการลำกลอน สลับกับการพูด ซึ่งมักแสดงกันไปตามท้องเรื่อง มีตัวพระ ตัวนาง ตัวร้าย ตัวตลก เหมือนกับ ลิเก ภาคกลาง 8) ลำเพลิน เป็นหมอลำหมู่ที่พัฒนามาแต่จะมีการปรับการแสดงในส่วนของการแต่งตัว ที่จะเน้นเสื้อผ้าสมัยใหม่ ใส่กระโปรงขาสั้น การเดินกลอนก็จะกระชับและเร็วขึ้น การเต้นเข้าจังหวะด้วยลีลาที่เร้าใจมากขึ้น 9) ลำแพน เป็นการลำแบบประยุกต์พัฒนามาจาก ลำเพลิน โดยการดัดแปลงการร้องให้มีเสียงสูงกว่า และมีการนำเอาออร์แกนเข้ามาแทนที่

แคนดั้งเดิม คณะลำแพนที่โด่งดังเช่น คณะทองสมัย 10) ลำซิ่ง คือการนำดนตรีมาประกอบเข้ากับการลำกลอน เป็นการแสดงลำแบบคณะ แต่งตัวแบบสมัยใหม่ ใช้เครื่องดนตรีที่ทันสมัยขึ้นเช่น กลองชุด กลองทอม คีย์บอร์ด กีตาร์ไฟฟ้า พร้อมทั้งมีการดัดแปลงพิณอีสานให้เล่นเหมือนกีตาร์ด้วย 11) ลำเต้ย คือหมอลำในยุคสมัยใหม่นี้ คือ การประยุกต์กลอนลำให้เข้ากับเพลงลูกทุ่งของภาคกลาง โดยใช้ทำนองเต้ย ร้องร่วมกับทำนองของเพลงลูกทุ่ง ซึ่งผลงานที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากก็คือ ลำเต้ยสาวจันทร์กั้งโกบ ของพรศักดิ์ ส่องแสง (เพชรดา บัวแก้ว. อ่างแล้วใน สมชัย ศรีนอก, 2555) หน้า 29) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเพลงลูกทุ่งอีสานนั้นได้มีวิวัฒนาการมายาวนานผ่านช่วงเวลา แห่งยุคสมัย ดูเหมือนว่ากระแสแห่งวัฒนธรรมเพลงลูกทุ่งจากภาคกลาง

ที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีการทำเพลงสมัยใหม่เครื่องดนตรีที่ทันสมัยทำให้เพลงลูกทุ่งหมอลำได้รับการพัฒนาให้เป็นเพลงลูกทุ่งอีสานและกลายเป็นเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยใหม่ที่แยกแยะแทบไม่ออกระหว่างดนตรีและจังหวะ หากแต่ว่าสิ่งที่สร้างเอกลักษณ์ให้กับเพลงลูกทุ่งอีสานนั้นก็คือ ท่วงทำนองและคำร้องที่ยังคงใช้ภาษาถิ่นอีสาน และที่สำคัญที่สุด เนื้อหาคำร้องที่สื่อถึงความเป็นตัวตนของคนอีสานผ่าน การใช้ภาษาที่ละเมียดละไมของครูเพลงที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงถึงความเป็นตัวตนที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของคนอีสาน เพราะสามารถสื่อให้ผู้ฟังได้รับรู้ถึงเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ อารมณ์ความรู้สึกสนุกสนาน เมื่อมีการนำมารวมเข้ากับดนตรี แล้วเกิดความไพเราะผู้ฟังจะรู้สึกที่ตนเองกำลังได้รับการสั่งสอนหรือปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรม สิ่งที่ควรปฏิบัติในสังคม (ลักษณะ สุขสุวรรณ. อ้างใน สายัญห์ ลาโพธิ์. การศึกษาภาษาถิ่นอีสานและภาพพจน์ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสาน พ.ศ. 2544 – 2548. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551) หน้า 15-16) รวมทั้งความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมต่าง ๆ เช่น ค่านิยมที่เกี่ยวกับครอบครัว ค่านิยมที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมที่เกี่ยวกับศาสนา ค่านิยมที่เกี่ยวกับสตรี และค่านิยมที่เกี่ยวกับถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น (สุรพงษ์ สังฆมณี. ค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสาน พ.ศ. 2533 – 2539. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, 2541) หน้า 68 - 69)

3. ความเชื่อทางด้านศาสนาที่สะท้อนผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย

ในบทความนี้ผู้เขียนได้นำเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยมาวิเคราะห์หาความเชื่อที่ปรากฏในเพลง โดยในเบื้องต้นผู้เขียนได้แบ่งประเภทของเพลงก่อนเพื่อที่จะได้ศึกษาเพิ่มเติมลงไปในเรื่องละเอียดว่าเพลงประเภทใดมีความเชื่อประเภทไหนมากน้อยเพียงใดและอย่างไร จากการศึกษาและวิเคราะห์เพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยที่เผยแพร่ออกมาระหว่าง ปี พ.ศ. 2555 ถึง 2560 จำนวน 15 เพลง โดยแบ่งแยกประเภทของเพลงออกเป็นสามประเภท คือ หนึ่ง ประเภทเพลงรัก โดยแยกออกเป็นเพลงรักที่สมหวังและรักที่ไม่สมหวัง สอง ประเภทเพลงกำลังใจ และ สาม ประเภทเพลงเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์หาความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในเพลงทั้ง 15 เพลง โดยเพลงทั้งหมดนั้นมียอดการเข้าชมมากกว่าหนึ่งล้านครั้ง โดยเพลงทั้งหมดนั้นได้ถูกทำการวิเคราะห์หาความเชื่อทั้งที่ปรากฏในบทเพลง ซึ่งสามารถแยกแยะจำแนกความเชื่อออกมาได้ทั้งหมด 5 ความเชื่อหลัก ดังนี้ คือ 1) ความเชื่อเรื่องเวรกรรม 2) ความเชื่อเรื่องบาปบุญ-คุณโทษ มี 3) ความเชื่อเรื่องโชคชะตาฟ้าลิขิต 4) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 5) ความเชื่อเรื่องข้อห้ามจารีตประเพณี โดยสามารถสรุปการวิเคราะห์ลงในตารางข้างล่าง

ตารางที่ 1: แสดงจำนวนบทเพลงและประเภทของเพลงที่ปรากฏในความเชื่อทั้ง 5 ที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย

ที่	ความเชื่อ	จำนวนเพลง	ชื่อเพลง	ประเภทของเพลง
1	ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์	5	เพลงใจข้าที่คำชะโนด	ความรัก/ไม่สมหวัง
			เพลงไปถอนคำสาบาน*	ความรัก/ไม่สมหวัง
			เพลงอ้อมกอดเขมราฐ*	ความรัก/สมหวัง
			เพลงนางแมวแ้วฟ้า	วัฒนธรรมประเพณี
			เพลงลำน่านายฮ้อยทมิฬ	วัฒนธรรมประเพณี
2	ความเชื่อเรื่องข้อห้ามทางด้าน	5	เพลงคิดฮอดถิ่น	วัฒนธรรมประเพณี

	จารีตประเพณี		เพลงไอ้ละน้อ	วัฒนธรรมประเพณี
			เพลงออนซอนอีสาน*	วัฒนธรรมประเพณี
			เพลงนางแม่ว้าวฟ้า	วัฒนธรรมประเพณี
			เพลงต้องฮักให้สุดใจ	ความรัก/สมหวัง
3	ความเชื่อเรื่องบาปบุญ-คุณโทษ	4	เพลงตัวอ้ายเป็นคนสุดท้ายได้บ่*	ความรัก/ไม่สมหวัง
			เพลงเรื่องเล่าของพ่อ	กำลังใจ
			เพลงเล่าสู่หลานฟัง	กำลังใจ
			เพลงออนซอนอีสาน*	วัฒนธรรมประเพณี
4	ความเชื่อเรื่องโชคชะตาฟ้าลิขิต	4	เพลงคู่คอง	ความรัก/ไม่สมหวัง
			เพลงสวรรค์พรากรัก	ความรัก/ไม่สมหวัง
			เพลงอ้อมกอดเขมราฐ*	ความรัก/สมหวัง
			เพลงสำคัญกว่าลมหายใจ	ความรัก/สมหวัง
5	ความเชื่อเรื่องเวรกรรม	2	เพลงไปถอนคำสาบาน*	ความรัก/ไม่สมหวัง
			เพลงตัวอ้ายเป็นคนสุดท้ายได้บ่*	ความรัก/ไม่สมหวัง

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อเรื่องข้อห้ามทางด้านจารีตประเพณีที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเพลง จำนวน 5 เพลงเท่ากัน และตามมาด้วย ความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษและความเชื่อเรื่องโชคชะตาฟ้าลิขิต ที่มีปรากฏอยู่ในเนื้อเพลงจำนวน 4 เพลงเท่ากัน ความเชื่อเท่ากัน และความเชื่อที่ปรากฏแตกต่างกันไปตามเนื้อหาของเพลงแต่ละประเภท และสุดท้ายตามมาด้วยความเชื่อเรื่องเวรกรรมที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเพลงจำนวน 2 เพลงเป็นลำดับสุดท้าย เมื่อทำการศึกษาวิเคราะห์หลังไปในรายละเอียดของแต่ละความเชื่อที่ปรากฏแล้วนั้น จึงเกิดคำถามตามมาว่าคำประเภทใดที่ผู้แต่งมักเลือกใช้เพื่อสะท้อนถึงความเชื่อประเภทต่างๆ ดังนั้นจึงได้ศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียด โดยเน้นที่ความเชื่อทางด้านศาสนา

4. ความเชื่อทางศาสนาที่ปรากฏในเนื้อเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย

ถ้าจะกล่าวถึงความเชื่อทางศาสนาที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยแล้วนั้น เราสามารถกล่าวได้ว่าความเชื่อที่ปรากฏส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาหลักคือศาสนาพุทธและความเชื่อท้องถิ่นดั้งเดิม เช่นความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผีสงเทวดา ที่ยังคงมีอิทธิพลต่อความเชื่อของชาวอีสานมาจนถึงปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น ความเชื่อเรื่องเวรกรรม ในเนื้อเพลง “ไปถอนคำสาบาน” ขับร้องโดยศิลปิน ธร สิ้นชัย , ดอกอ้อ ทุ่งทอง และ ก้านตอง ซึ่ง ประพันธ์โดย จัวน้อย ดังนั้น “คงเป็นเวรกรรมเก่า ที่เจ้าได้เฮ็ดมา น้องจึงบ่ได้เคียงบ่ากับเขา”

เนื้อเพลงท่อนนี้สื่อถึงอารมณ์ตัวละครในบทเพลงที่พี่ชายและพี่สาวได้ปลอมน้องสาวของตนว่า การที่ตัวเธอนั้นไม่ได้เป็นฝั่งเป็นฝากับผู้ชายที่เธอรัก คงจะเป็นเพราะเวรกรรมเก่าที่ตัวเธอเองได้สร้างไว้ในชาติปางก่อนจึงเป็นเหตุปัจจัยส่งผลให้เธอกับคนที่เธอรักไม่ได้อยู่ด้วยกัน ซึ่งสะท้อนความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนาที่สอนเรื่องของเวรกรรมที่ส่งผลข้ามพบข้ามชาติและการได้พบเจอกันของคนรักก็เนื่องด้วยกรรมเก่าที่เคยทำมาร่วมกันจึงได้เป็นเนื้อคู่กันหรือพลัดพรากจากกันอย่างชัดเจน นอกเหนือจากความเชื่อเรื่องเวรกรรมแล้วอีกความเชื่อหนึ่งที่ยังคงปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยนั้นก็คือ ความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ จึงขอยกตัวอย่างจากการศึกษาวิเคราะห์ที่ชัดเจนในเพลง “ตัวอ้ายเป็นคนสุดท้ายได้บ่” ขับร้องโดยศิลปิน ไผ่ พงศธร

ประพันธ์โดย หล่อ นินจา ที่มีเนื้อหาตอนหนึ่งว่า “เจ้าเฮ็ดให้อ้ายเจ็บปวดมันสิบาปในใจเด็นาง อย่าสร้างเวรกรรมให้คนใจซ้ำได้บ่”

สังเกตจากเนื้อความข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องบาปบุญ-คุณโทษในกรณีนี้มีความเชื่อมโยงกันกับความเชื่อเรื่องเวรกรรมในตอนต้น ใจความก็คือว่าตัวละครในเพลงนี้เป็นผู้ชายได้บอกกล่าวแก่ผู้หญิงว่าการที่ฝ่ายหญิงทำให้เขานั้นเจ็บช้ำน้ำใจ มันจะกลายเป็นบาปในใจของเธอ ซึ่งคำว่า “*บาปในใจ*” เป็นตัวสะท้อนความเชื่อเรื่องบาปบุญ ที่จะมิตั้งคุณและโทษตามมา ตามคำสอนของทางพระพุทธศาสนาในเรื่องกรรมและผลของกรรมที่แสดงออกมาในรูปของวิบากกรรม เมื่อกระทำความดีหรือกุศลกรรมก็ย่อมส่งผลดี เมื่อกระทำความที่ไม่ดีหรืออกุศลกรรมก็ย่อมส่งผลที่ไม่ดีตามมาตามความเชื่อ

นอกเหนือจากความเชื่อกระแสหลักทางพระพุทธศาสนาแล้ว คนอีสานก็ยังคงมีความเชื่อดั้งเดิมในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติ เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวอีสานเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงความไม่แน่นอนต่าง ๆ ทั้งความแห้งแล้ง อุทกภัย ที่เกิดจากธรรมชาติ (จันทร์ทราพร มุลลิสาร, อ่างใน สิริชญา คอนกรีต. เพลงลูกทุ่งอีสาน: อัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, ภาควิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556) หน้า 13) ด้วยความไม่แน่นอนเหล่านี้จึงเกิดการหาที่พึ่งทางจิตใจ จึงทำให้เกิดความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ซึ่งรวมไปถึงความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์ และ ไสยศาสตร์ อีกด้วยซึ่งเป็นการเชื่อทั่วไปของผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ณรงค์ ศรีสวัสดิ์, 2515, อ่างใน อัษฎาวุธ ไสยรส. มโนอุปถัมภ์ความเป็นอีสานในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2558) หน้า 47) ซึ่งความเชื่อดั้งเดิมเหล่านี้ยังคงมีอยู่ในวัฒนธรรมของคนอีสาน โดยได้สะท้อนผ่านผลงานเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย เช่น ในบทเพลง “*อ้อมกอดเขมรราชู*” ขับร้องโดยศิลปิน เต่า ภูศิลป์ ประพันธ์โดย บอย เขมรราชู ที่มีเนื้อหาตอนหนึ่งที่มีเนื้อเพลงอันปรากฏความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังนี้ “หรือมนต์พญานาค ชักพาให้มาไกล...ฮักโคบมีเท่า ฮักสาวลาวแก้มแดง กราบขอพรเจ้าปู่ตา ผูกแขนขอ..มือ กราบพระเจ้าใหญ่องค์ต่อแห่งวัดปากแขง สาธุเด้อ..ให้ลูกหลานอยู่ดีมีเฮง เบ่งแย่งด้วยใจศรัทธา”

จากเนื้อเพลงข้างต้นนั้นเราจะสังเกตเห็นว่า มีความเชื่อที่ปรากฏที่หลากหลาย กล่าวคือ ความเชื่อกระแสหลักของศาสนาก็คือ “พระเจ้าองค์ต่อแห่งวัดปากแขง” ซึ่งหมายถึง พระพุทธรูปองค์พระประธานประจำวัดปากแขง ได้รับการยกย่องให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถแผ่บารมีปกป้องคุ้มครองหรือให้พรแก่ผู้ที่เคารพนับถือ ต่อมาก็คือ ความเชื่อใน *พญานาค* ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวอีสานทั่วไปนับถือและให้ความสำคัญ เพราะพญานาคถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาในฐานะ เทพหรือเทวดาที่บำเพ็ญเพียร มีฤทธิ์อำนาจ ให้คุณให้โทษกับผู้เคารพบูชาได้ ความเชื่อเรื่องพญานาคจึงมักปรากฏออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น สถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนาที่จะต้องมียันต์โดนาคหน้าพระอุโบสถ หรือทำน้ำหน้าวัด ตลอดถึงจิตรกรรมในอาคารทางศาสนา หรือแม้กระทั่งเครื่องประกอบการทำพิธี เช่น โตะหมู เขิงเทียน รวมไปถึงบายศรี ก็มักจะทำให้เป็นรูปพญานาค ยิ่งไปกว่านั้นความเชื่อเรื่องพญานาคซึ่งแต่เดิมได้นั้นเป็นความเชื่อของชาวอีสาน ที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับแม่น้ำโขงอันเป็นที่อยู่อาศัยของพญานาคตามความเชื่อในคัมภีร์ผสมกับเรื่องเล่าในตำนานพื้นบ้าน (ภัทรารัตน์ สุวรรณวัฒนา. พญานาคในพระพุทธศาสนา จากสยามก่อนสมัยใหม่ถึงประเทศไทยในปัจจุบัน: ที่ทางของพญานาคในอดีตกาล, [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 25 ก.พ. 61 จาก <http://www.openbase.in.th/files/Naga.pdf>) อย่างไรก็ตามเดิมความเชื่อเรื่องพญานาคเป็นเพียงความเชื่อที่ยึดถือเฉพาะถิ่นแต่เมื่อมีการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนกันมากขึ้นในยุคสมัยใหม่ การรับรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อนั้นได้เผยแพร่ออกมา

ในรูปแบบของสื่อสมัยใหม่ ยกตัวอย่างเช่น ละครโทรทัศน์ เรื่อง “นาคี” ที่เป็นเรื่องราวความรักของหนุ่มสาว ที่ไปผูกเรื่องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำถิ่นคือ เจ้าแม่นาคี หรือนางพญาทุที่สื่อเป็นเหมือนบริวารของพญานาค จากกระแสความนิยมนี้ได้ทำให้สถานที่อันที่เคยเป็นที่เคารพบูชาของคนท้องถิ่นอย่าง *ป่าคำชะโนด* ที่อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้กลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ระดับประเทศ ผู้คนต่างมุ่งไปยังป่าคำชะโนดเพื่อทำการสักการบูชาพญานาค โดยเฉพาะในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ อาจกล่าวได้ว่า *ถนนทุกสายมุ่งสู่คำชะโนด* พร้อมกันกับการเพิ่มเติมข้อมูลจากสื่อกระแสหลักอย่างรายการทีวี สื่อกระแสรอง จากสื่อโซเชียลมีเดีย อย่าง เฟสบุ๊ก ไลน์ ที่ให้ข่าวข้อมูลจากเรื่องเล่าของชาวบ้านที่กล่าวถึงเรื่องเล่าความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่และพญานาคที่สถิตอยู่ในสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์นั้น กระแสความเชื่อนี้จึงทำให้เกิดเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยที่โด่งดังขึ้นมาเพลงหนึ่ง นั่นก็คือ *เพลงใจข้าที่คำชะโนด* ที่ประพันธ์โดย เพ็ชร รัตชาตะวัน และขับร้องโดยศิลปินจินตจินตหรา พูนลาภ อาร์ สยาม โดยมีเนื้อร้องที่สื่อถึง ความศักดิ์สิทธิ์ของพญานาคดังนี้ “คำชะโนดเกาะสวรรค์ เราเคยเที่ยวงานวันบวงสรวงนาคา ปูศรีสุทโธยาศรีปทุมมา ไต้ต้นชะโนดพี่ให้คำมั่นสัญญา วันนี้หลบหน้าไปจู้จี้กับใคร วันนี้หลบหน้าไปจู้จี้กับใคร...”

ซึ่งจากเนื้อเพลงข้างต้นนั้นจะสังเกตเห็นคำว่า ปูศรีสุทโธยาศรีปทุมมา ซึ่งเป็นชื่อเรียกพญานาคคู่สามีภรรยาที่สถิตอยู่ในป่าคำชะโนด การใช้คำว่า “*ปูย่า*” แทนคำว่าพญานาคในวัฒนธรรมของอีสานนั้นถือเป็นการยกย่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้เสมือนญาติผู้ใหญ่ หากแต่เป็นญาติผู้ใหญ่ที่มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ดลบันดาลให้คุณให้โทษแก่ผู้เคารพบูชา ซึ่งสอดคล้องกับ ท่อนต่อมาของบทเพลงที่ว่า “*ไต้ต้นชะโนดพี่ให้คำมั่นสัญญา*” ซึ่งสื่อถึงวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องของการสาบานที่มักจะกล่าวคำมั่นสัญญาว่าจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแน่นอนไม่บิดพลิ้ว หากว่าไม่ได้กระทำตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ ผู้กล่าวคำสัตย์สาบานก็มักจะกล่าวว่าขอให้ตนเองนั้นมีอันเป็นไปหรือได้รับอันตรายในรูปแบบต่างๆ จากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะลงโทษแก่ผู้ที่กระทำผิดต่อคำสาบาน แน่แน่นอนว่าความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้ได้นำไปเชื่อมโยงกับเรื่องของความรัก ที่คนหนุ่มสาวเมื่อมีความรักก็มักจะแสดงออกต่อความรักที่มีต่อกันโดยการกล่าวคำสัตย์สาบานว่าจะรักกันตลอดไปไม่ไปรักคนอื่น ถ้าหากผิดคำมั่นสัญญาที่ให้ก็ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นลงโทษ ในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่าเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยนั้นยังคงเชื่อมโยงความเชื่อทางด้านศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการประพันธ์เพลง

ในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยไม่เพียงแต่นำความเชื่อทางด้านศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ มาประพันธ์เพลงเท่านั้น การประพันธ์เพลงยังได้หยิบยกเอาความเชื่อทางด้านจารีตประเพณี ที่ฝังรากลึกอยู่ในวัฒนธรรมของคนอีสาน อันได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาทั้งศาสนาพุทธและความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายอันได้กล่าวไว้ในข้างต้นแล้วนั้น โดยผู้เขียนขอหยิบยก เนื้อหาของบทเพลง *ไอ้ชะหนอ* ที่ประพันธ์และขับร้อง โดย ก้องห้วยไร่ ซึ่งเป็นศิลปิน นักร้องเพลงแนวลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย ที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ณ ช่วงเวลานี้ โดยมีเนื้อหาเพลงส่วนหนึ่งว่า “เกิดเป็นคนอีสานเลือดก็คนอีสาน มีบุญมีงานก็ต้องมีหมอลำ มีลาบมีก้อยมีจิวช้อยจำ ยังจดจำวิถีบ้านเฮา เสียงพิณท้าวเสียงแคนหย่าว หย่าวเจ้าหย่าวหมอลำเจ้าหย่าว ยังเดินร่ำวงโตดตีโตดเกี้ยวสาว บ่ลืมเรื่องราวบุญฮีต 12 และคอง 14.....”

จากเนื้อเพลงข้างต้นนั้น ได้สื่อความหมาย จารีตประเพณี ที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อทางด้านศาสนา เช่น ประเพณีงานบุญต่างๆ ที่ยึดเป็นจารีตประจำปี ที่ถือเป็นวัตรปฏิบัติที่ต้องทำขาดไม่ได้ ดังคำที่ประพันธ์ในเนื้อเพลงว่า “...บุญฮีต 12 และคอง 14...” ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานที่ชุมชนและคนในชุมชนนั้นพร้อมใจกันยึดถือปฏิบัติไม่ขาด โดยในงานนั้นก็มักจะมีการแสดงมโหรีสพ การละเล่นพื้นบ้าน อย่าง หมอลำ มีวัฒนธรรมด้าน อาหารประจำงาน และมีความสนุกสนาน ความประทับใจ ซึ่งบุคคลที่เติบโตมากับวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ต้องนึกถึง เมื่อต้องพลัดถิ่นมาอยู่ต่างแดนอย่างในเมืองใหญ่ หรือห่างเหินจากวัฒนธรรมเหล่านั้น ซึ่งทำให้ศิลปินผู้ประพันธ์ได้ตอกย้ำถึง ความสำคัญของ วัฒนธรรมประเพณีดังกล่าวที่มีอิทธิพลต่อ

ชีวิตและจิตใจของชาวอีสานอย่างมาก ดั่งเนื้อร้องในท่อนถัดไปที่ว่า “.....เพราะอัตลักษณ์มันปักที่ใจ ไปอยู่ที่ใดฉันก็ไม่ลืม แม้นอยู่ในที่แห่งไหนใด ขึ้นชื่อว่าไทยนี้แหละที่ยืน อ้ายเป็นผู้บ่าวไทบ้าน บ่ต้องกลัวต้องย่านว่าอ้ายจะลืม จะสืบจะสานชาติศิลป์ไทย จะปมีอันใดที่มาคืน ยั่งยืนอยู่บวญญี่ยังใช้ชีวิเหมือนเดิมทุกวัน.....”

จากเนื้อเพลงดังกล่าวนี้จะสังเกตเห็นว่าผู้ประพันธ์ได้ย้ำถึง ความผูกพันที่ผู้คนมีต่อวัฒนธรรมประเพณีที่หล่อหลอมความเป็นตัวตนของคนในชุมชน และสร้างอัตลักษณ์ของปัจเจกชนออกมา จากอิทธิพลของจารีตประเพณี ในวิถีชีวิตที่ยึดมั่นเป็นวัฒนธรรมของคนในชุมชน ที่ไม่สามารถที่จะลบเลือนหรือลืมไปได้ จากจิตใจของคนที่ไม่ได้จะไม่ได้อยู่ร่วมในวิถีชีวิตแบบนั้นอย่างเดิมก็ตาม หากแต่ก็ยังโหยหาและให้ความสำคัญกับสิ่งนั้นอยู่มาก สังเกตจากเนื้อร้องที่ว่า “...เพราะอัตลักษณ์มันปักที่ใจ ไปอยู่ที่ใดฉันก็ไม่ลืม..อ้ายเป็นผู้บ่าวไทบ้าน บ่ต้องกลัวต้องย่านว่าอ้ายจะลืม จะสืบจะสานชาติศิลป์ไทย จะปมีอันใดที่มาคืน...” ซึ่งผู้ประพันธ์ได้ตอกย้ำถึงความสำคัญ โดยแต่งเนื้อร้องให้เหมือนเชิญชวนให้ผู้ฟังนั้นมีความภูมิใจและยึดมั่นในความเป็นอัตลักษณ์ของคนอีสานอย่างภาคภูมิใจ โดยเลือกใช้คำว่า อ้ายเป็นผู้บ่าวไทบ้าน ซึ่งคำว่า ไทบ้าน นี้ตามความหมายทั่วไปคือ คนธรรมดาสามัญ คนหนึ่ง แต่หากในอารมณ์เพลงที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความหมายถึง ความภาคภูมิใจในความเป็นคนธรรมดา คนหนึ่ง หากแต่เป็นคนธรรมดาที่มีความหมาย มีรากเหง้า มีวัฒนธรรม มีความภาคภูมิใจ ในตัวตนที่เป็น โดย เน้นย้ำในเนื้อร้องที่ว่า ... “บ่ต้องกลัวต้องย่านว่าอ้ายจะลืม”... ซึ่งในท่อนนี้สื่อความหมายที่ว่าความเป็นคนธรรมดา ไทบ้าน นั้นเป็นสิ่งที่มีความค่า เพราะการที่เราบอกว่าจะไม่ลืมสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ย่อมหมายความว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งน่าจดจำ เพราะว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่มีความค่าและรักษาไว้ไม่ให้สูญหายหรือสาบสูญไป อันเป็นเป้าหมายหลักของสารที่ศิลปินพยามจะสื่อออกมาผ่านบทเพลง

จากการศึกษาอิทธิพลความเชื่อทางด้านประเพณี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยดังที่ได้วิเคราะห์และอภิปรายในเบื้องต้นแล้วนั้น ผู้เขียนยังพบว่า ความเชื่อทางด้านประเพณีและวัฒนธรรมนั้นยังมีอิทธิพลต่อ อุปนิสัยและค่านิยมของผู้คนในสังคมและชุมชนอีสาน ดังปรากฏในบทเพลงออนซอนอีสาน ซึ่งประพันธ์ โดย คำเก่ง และรับร้องโดย กลุ่มศิลปิน ศร สิ้นชัย, ดอกอ้อ ทุ่งทอง และ ก้านทอง ทุ่งเงิน โดยมีเนื้อเพลงที่ สื่อถึง อุปนิสัย ใจคอ ของคนอีสาน โดยพิจารณาจากเนื้อเพลง ที่ว่า “...สมแล้วคำเล่าขานคนอีสานน้ำใจดี ยึดมั่นประเพณีน้ำใจมีเอื้อเฟื้อเจือจุน เป็นตาออนซอนตามกันสลอนเข้าวัดทำบุญ โอบเอื้อและเกื้อกูลได้ทำบุญคือสุขใจหนอ.....ยามแขกไปไทยมาเย็นน้ำท่าแบ่งน้ำใจ เชิญพักก่อนจ้งไปยื่นขันน้ำใจบ่ต้องขอ กินข้าวแล้วยังมารุระหยังฟาวฟาวจ้อจ้อ ร่างกายสบายดีปถามด้วยความหวังโย...”

จากเนื้อเพลง ข้างต้นนั้น เนื้อเพลง ได้สื่อความหมายชัดเจนถึงอุปนิสัย และค่านิยมของคนในชุมชนอีสาน ที่ยังคงยึดมั่นในธรรมเนียม จารีตประเพณี วิถีที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและถ่ายทอดมา อย่างวัฒนธรรมการเข้าวัดทำบุญที่มักจะเป็นการทำบุญใหญ่ประจำชุมชน ไม่ใช่การที่คนๆหนึ่งหรือครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งเดินเข้าไปไหว้พระถวายสังฆทานแล้วก็กลับ หากแต่เป็นการทำบุญที่เป็นการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่ทำด้วยกันและทำพร้อมกัน โดยผู้ประพันธ์ได้ใช้คำว่า “...ตามกันสลอนเข้าวัดทำบุญ...” โดยความหมายของ คำว่า “ตามกันสลอน” นั้นทำให้มองเห็นภาพของผู้คนที่เดินตามไปทำบุญที่วัดกันอย่างอุ้นหนาฝาคั่งในวันทำบุญประเพณีหรือเทศกาลที่สำคัญ ซึ่งนั่นทำให้มองเห็นภาพวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนชนบทอีสาน ที่มีลักษณะของสังคมรวมกลุ่ม อันเป็นรากฐานของการสร้างค่านิยมและอุปนิสัยที่ผู้คนจำต้องมีเมื่ออยู่กับคนหมู่มาก นั่นก็คือ การปรับตัวให้เข้ากับการใช้ชีวิตในสังคมที่เปิดและเข้าถึงกันในวงกว้าง การเอาตัวเข้าไปร่วมในสังคมและการให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการชีวิตของเรา ทำให้ผู้ประพันธ์ได้บอกเล่นในเนื้อเพลงว่า คนอีสานนั้นน้ำใจ ยึดมั่นในประเพณี เอื้อเฟื้อเจือจุนกัน หยิบยื่นน้ำใจให้กันและกันโดยที่ไม่ต้องร้องขอ โดยผู้ประพันธ์ได้เลือกใช้ คำที่แสดงถึงเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของคนอีสาน นั่นก็คือ การหยิบยื่นน้ำใจต่อแขกเหลือที่มำบ้าน ด้วยน้ำท่า ข้าว ปลา อาหาร และการกล่าวทักทายถามถึงสารทุกข์สุกดิบของกันและกัน ซึ่งทั้งหมดนี้ได้อธิบายถึงความเป็นสังคม

ที่มีความสัมพันธ์เชิงกว้างและลึกซึ้ง ไม่มีความซับซ้อนมากมายในระดับของสถานะหรือชนชั้น ดังสังคมในเมือง ซึ่งนี่ก็เป็นอีกมโนทัศน์หนึ่งที่ว่าเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยได้เป็นตัวแทนในการสื่อสาร ความคิดและความรู้สึกของคนอีสาน โดยคนที่อยู่ในชุมชนและใช้ชีวิตตามวิถีที่ตรงกับความหมายที่บทเพลงนั้นสื่อออกมา ก็จะมีความรู้สึกอบอุ่น และภาคภูมิใจเมื่อได้ยินเสียงเพลงที่ศิลปินขับร้อง สำหรับคนอีสานไม่ได้อยู่ในวิถีชีวิตตรงตามที่บทเพลงนั้น หากแต่ยังคงนึกถึงความสุข ความอบอุ่นในวิถีชีวิตเหล่านั้นซึ่งตนเองได้อยู่ร่วมกับคนในครอบครัวและชุมชน บทเพลงก็ย่อมทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงความรู้สึกความสัมพันธ์ที่มีคุณค่านั้นต่อผู้ฟังให้หวงระลึกและซึมซาบความรู้สึกเหล่านั้นให้กลับมา เพื่อเป็นกำลังใจในการใช้ชีวิตในเมือง หรือชีวิตต่างแดน อันรีบเร่งวุ่นวาย และซับซ้อน

ในแง่หนึ่งจึงถือได้ว่า บทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยได้ทำหน้าที่ในสร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และตัวตนของคนอีสานที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน พร้อมกันนั้นก็ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงความรู้สึกประสบการณ์และอัตลักษณ์ที่คนอีสานเคยมีเคยเป็นในอดีต ที่ปัจจุบันอาจไม่ได้เป็นอยู่อย่างนั้นเนื่องด้วยภาวะจำยอมทางเศรษฐกิจที่ต้องออกมาทำงานต่างถิ่นต่างแดน ให้ได้ซาบซึ้งถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นอีสานของตนเองอันเป็นรากเหง้าที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษถึงตัวเรา หากแต่คำถามสำคัญอยู่ที่แนวทางและวิธีการในการสืบสานและส่งต่อสิ่งที่มีคุณค่าและความหมายนี้ไปยังคนรุ่นต่อไปอันเป็นรุ่นลูกรุ่นหลานนั้นจะออกมาในรูปแบบไหนและอย่างไร ซึ่งเป็นความท้าทายอย่างมากสำหรับ เหล่า ปราชญ์กวี รวมถึง ศิลปินทั้งหลาย และที่สำคัญ คือ คนอีสานทุกคน ที่จะมีส่วนร่วมในความเปลี่ยนแปลง ซึ่งถ้าหากว่าทุกคนทุกฝ่ายมีความตระหนักในคุณค่าของบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และสนับสนุนให้มีการผลิตผลงานดีที่มีคุณภาพออกมาอย่างต่อเนื่อง แน่แน่นอนว่าเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยย่อมจะพัฒนาและก้าวหน้าต่อไปเคียงคู่กับชีวิตของผู้คนในสังคมอย่างแนบแน่น

5. บทสรุป

จากการศึกษาความเชื่อทางด้านศาสนาที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยนั้น ทำให้ได้ทราบถึงความเชื่อทางด้านศาสนาที่ปรากฏในบทเพลงนั้น มีความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนาอันเป็นกระแสความเชื่อหลักของสังคมชนบทอีสาน ที่สามารถแยกแยะลงไปในรายละเอียดลึกลงไป เช่น ความเชื่อเรื่องเวรกรรม และความเชื่อเรื่องบาปบุญ-คุณโทษ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาโดยตรง ที่มุ่งเน้นคำสอนไปที่การสร้างความดีในชาตินี้เพื่อส่งผลดีต่อชีวิตในชาติหน้าหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า *การทำบุญ* นั้นเองพร้อมกันก็ต้องหลีกเลี่ยงจากการทำความชั่วทั้งหลายอันจะเป็นผลกรรมติดตามตัว ส่งผลที่ไม่ดี ซึ่งสิ่งนั้นก็คือบาปกรรมนั่นเอง ซึ่งทั้งบุญทั้งบาปนั้นก็ส่งผลต่อผู้กระทำที่มีทั้งคุณและโทษต่อไป

นอกเหนือจากความเชื่อกระแสหลักอย่างความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนาแล้ว ในบทเพลงลูกทุ่งอีสานยังมีความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติที่ชาวอีสานเชื่อและศรัทธาอย่างมาก คือมีความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นความเชื่อแต่ดั้งเดิมของชาวบ้านที่มักผสมเข้ามากับกระแสความเชื่อทางด้านพุทธศาสนาอย่างกลมกลืนและลงตัว (จันทราพร มูลสิริสาร, อ่างใน สิริชญา คอนกรีต. เพลงลูกทุ่งอีสาน: อัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, ภาควิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556) หน้า 13) บางความเชื่อมีการเชื่อมโยงให้เข้ากับพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีส่วนหนึ่งของตำนานที่ไปเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในพุทธประวัติ นอกจากนั้น ความเชื่อที่ยังคงปรากฏในบทเพลง ยังคงมีความเชื่อในเรื่องของ โชคชะตาฟ้าลิขิต ที่กล่าวถึงความเชื่อที่สยบยอมหรือจำนนต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่สามารถกำหนดให้ชีวิตได้เป็นอยู่และเป็นไปตามทางของมันอย่างนั้น ซึ่งเป็นความเชื่อในเรื่องของอำนาจฟ้า หรืออำนาจของพญาแถนบนฟ้า ซึ่งเป็น

ความเชื่อดั้งเดิมก่อนพระพุทธศาสนาจะเข้ามาในแผ่นดินอีสาน โดยความเชื่อดังกล่าวก็ยังคงถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ความเป็นไปของชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะชีวิตในโลกนี้ที่จะยังคงมี สุข ทุกข์ สมหวัง ผิดหวัง ปะปนกันไปจนกว่าจะสิ้นชีวิต (รุ่งสุริยา เมืองเหล่า(2537), ลักษณะ สุขสุวรรณ (2521),เพิ่มพร ธนสีลังกูร (2544),อ้างใน อัจฉราวุธ ไสยรส. มโนอุปถัมภ์ความเป็นอีสานในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2558) หน้า 37-41)

แน่นอนว่ากระแสความเชื่อทั้งสองนั้นไม่ว่าจะเป็นความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนาและความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดั้งเดิม ทั้งสองความเชื่อได้นำไปสู่การสร้างความเชื่อใหม่ที่นำไปสู่วัตรปฏิบัติที่แน่นอนตายตัว กลายเป็นข้อห้ามทางด้านจารีตประเพณี ที่คอยควบคุมชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวอีสาน ทั้งหมดนี้ ได้สะท้อนผ่านบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย ดังที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์มา อาจกล่าวได้อีกแง่มุมหนึ่งว่า เพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยเปรียบเสมือนตัวเชื่อมโยงผู้คนที่มีความเชื่อคล้ายๆกัน ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ได้มีพื้นที่ในการรับรู้ซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันก็ทำให้ศิลปวัฒนธรรมอีสานมีพลวัต (Dynamic) และเจริญงอกงามพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง เพลงลูกทุ่งอีสานจึงสะท้อนถึงภูมิปัญญาของบรรพชนของชาวอีสานที่ก่อเกิดขึ้นจากความเป็นจริง (Reality) ในชีวิตของผู้คน (ธาดา ชัยศร, ภาพลักษณ์ผู้ชายที่สะท้อนผ่านเพลงลูกทุ่งอีสาน (พ.ศ. 2545-2551), (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553) หน้า 13 – 21) พร้อมกันนั้นสื่อสังคมออนไลน์สมัยใหม่ ถือได้ว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลงานเพลงลูกทุ่งอีสานได้รับความนิยม เพราะว่าเข้าถึงได้ง่ายผ่านทางช่องทางที่หลากหลาย พร้อมกันนั้นเพลงลูกทุ่งอีสานยังมีความหลากหลาย ทางด้าน จังหวะท่วงทำนอง สำเนียง และลีลาการร้อง ของแต่ละถิ่น ที่หลากหลายทั้ง ช้า เร็ว และที่สำคัญคือบทเพลงมีเนื้อหาที่กินใจ ตรงไปตรงมา สื่อให้เห็นถึงภาพสังคมชนบทและสังคมไทย รวมถึงภูมิปัญญา ทางด้านศาสนาที่จรโลงใจ จารีตประเพณีที่ดั่งงาม ตลอดถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ถือได้ว่าเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยเป็นงานศิลปะแขนงหนึ่ง ที่ให้ความสุนทรีย์แก่ผู้ชมผู้ฟัง (สมชัย ศรีนอก. พัฒนาการความเชื่อและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อ เรื่อง บุญ และ บาป ในบทเพลงลูกทุ่งอีสาน .[ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 25 ก.พ. 61 จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1103&articlegroup_id=238) โดยเข้าถึงใจของผู้คนในวงกว้าง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

บรรณานุกรม

ธาดา ชัยศร. ภาพลักษณ์ผู้ชายที่สะท้อนในเพลงลูกทุ่งอีสาน (พ.ศ. 2535 – 2551). (ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, 2553.)

ภัทรารัตน์ สุวรรณวัฒนา. พญานาคในพระพุทธศาสนา จากสยามก่อนสมัยใหม่ถึงประเทศไทยในปัจจุบัน: ที่ทางของพญานาคในอดีตกาล, [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 25 ก.พ. 61 จาก <http://www.openbase.in.th/files/Naga.pdf>

ภาสพงศ์ ผิวพอใช้. เพลงลูกทุ่งอีสานกับลักษณะการใช้ภาษาและการสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น: ศึกษาในผลงานเพลงของศิริพร อำไพพงษ์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.กรุงเทพฯ. 2547.

สายัญญ์ ลาโพธิ์. การศึกษาภาษาถิ่นอีสานและภาพพจน์ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสาน พ.ศ. 2544 – 2548. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551.)

สิริชญา คอนกรีต. **เพลงลูกทุ่งอีสาน: อัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรมของคนอีสานพลัดถิ่น.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, ภาควิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556.)

สุรพงษ์ สังข์มณี. **ค่านิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสาน พ.ศ. 2533 – 2539.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, 2541.)

สมชัย ศรีนอก. **ความเชื่อและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องบุญและบาปในเพลงลูกทุ่งอีสานของครูเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย.** (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552.)

สมชัย ศรีนอก. **พัฒนาการความเชื่อและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องบุญและบาปในบทเพลงลูกทุ่งอีสาน.**[ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 25 ก.พ. 61 จาก
http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1103&articlegroup_id=238

หทัยวรรณ มณีวงศ์. **อุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับผู้ชายและผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งอีสาน.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555.)

อัษฎาวุธ ไสยรส. **มโนอุปสรรคความเป็นอีสานในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2558.)